

Okul Öncesi Dönemde, Farklı Gelişen Çocukların Sınıfla Bütünleştirilmesinde Ailelerin Bakış Açılarındaki Değişimlerin İncelenmesi

Goncagül OCAK

ÖZET

Bu araştırma, okul öncesi dönemde farklı gelişen çocukların sınıfla bütünleştirilmesinde, ailelerinin bakış açılarındaki değişimlerin, aile eğitimleri ve uygulamaları ile, incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışma, insan yaşamında çok önemli bir yere sahip olan ailenin sınıfa ve veli eğitimlerine katılmalarının, farklı gelişen çocukların akranlarıyla sınıfla etkili ve başarılı bir şekilde bütünleştirilmesi ve çocukların performanslarının artırılması açısından önem arz etmektedir.

Özellikle okul öncesi müfredatı ve programını bütünleştirme eğitimi konusunda desteklemek amacıyla “TOGETHER HAPPIER” projesi çerçevesinde bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma 1,5 yıl boyunca uygulanan ön test ve son test sonuçlarına göre oluşturulmuştur.

Çalışma sonucunda, okul öncesi çocuklarımıza okul bazında farklı etkinlik havuzu ve farklılıklara saygı eğitimleriyle müfredat, farklı gelişen çocukların özelliklerine göre okul, bahçe ve sınıflarda düzenlemeler, aile eğitimlerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili konularda öğretmen eğitimleri, aile ve çevreye yönelik ise aile eğitimleri ve geziler ile ailelerin bakış açılarındaki olumlu ve anlamlı bir değişim olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışma yapılan veliler farklı gelişen çocukların akranlarıyla aynı ortamda eğitim almaları gerektiğine inanmış ve sınıflara farklı materyaller tasarlayarak ya da alarak, sınıf ve çevre düzenine katkıda bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Aile Eğitimi, Aile Katılımı, Bütünleştirme, Özel Eğitim Gereksinimli Çocuklar, Sosyal Kabul

GİRİŞ

“Together Happier” projesi kapsamında çalışmanın yapıldığı okulumuz özel gereksinimli çocukların, birbirinden sosyo-kültürel olarak birbirinden tamamen farklı, sosyally-duygusal anlamda olumsuz yönde etkilenebilecek, önyargıları olan ve ekonomik gelirin düşük ailelerin olduğu bir bölgede yer almaktadır.

Bir aile için çocuğun hayata gelmesi hayatlarının değişmesi anlamına gelmektedir. Ebeveynler artık inandıkları doğruları gözden geçirmeli ve çocuklarını en doğru şekilde büyütmelidirler. Ebeveynlerin çocuklarının onlardan farklı görünebileceğini, farklı düşünebileceğini ve farklı olabileceğini kabul etmeleri gerekmektedir. Sadece bu düşünce yapısıyla eğitilen bir çocuk mutlu olabilir. Ailelere nazaran çocuklar çevrelerinde bulunan insanlara önyargıyla bakmazlar. Onlar bütün insanları, akranları olsun ya da onlardan yaşça büyük insanlar olsun, oldukları gibi severler. Bu da çocukların naifliğinden kaynaklanan bir durumdur. (Hayward, 2006; Campbell, Gilmore ve Cuskelly, 2003).

Ama yaş aldıkça ve yakın çevrelerindeki insanların davranışlarını gördükçe çocukların da davranışları değişmektedir. Ailelerin, çocukların önünde farklı insanlar hakkında olumlu ya da olumsuz konuşmaları ve davranışları çocukların da davranışlarını derinden

etkilemektedir (Acarlar, 2016; Allen vd., 2015; Rafferty ve Griffin, 2005; Frederickson, Dunsmuir, Lang ve Monsen, 2004).

Hollingsworth ve Hoover (1999), anne ve babayı evdeki öğretmen olarak görmektedir. Çünkü anne ve baba çocuğunu çeşitli metotlarla eğittiği için öğretmenin okulda öğrencisine kazandırdığı olumlu bir davranışı isterse kolayca bozabilir. Bundan dolayı öğretmenler ve eğitimciler anne ve babanın evdeki önemini daha iyi anlamış durumdadırlar (Çelenk, 2013: 29-30).

Aileden, çevredeki diğer bireylerden ve özellikle de yaşlılardan kabul, onay ve sevgi görme, özel gereksinimli çocukların benlik saygısının ve kendine güven duygularının gelişiminde oldukça önemli bir etmendir (Bıyıklı, 1989).

Kaynaştırma ve bütünleştirme sınıflarında ve diğer sınıflarda öğretmen-çocuk-aile üçgeni çok önemlidir. Bu üçgenin iki unsuru olan aileler ve öğretmenler çocukların gelişimini olumlu bir şekilde etkilemek için ellerinden geleni yapmalıdırlar. Sadece çocuklarının gelişimini değil devamlı bir şekilde kendi bakış açılarını da zamana uydurmaları gerekmektedir. Bunu başarabilmek için de ailelerin ve öğretmenlerin kendilerini devamlı geliştirmeleri gerekmektedir (Recchia ve Lee, 2013; Block ve Obrusnikova, 2010).

Öğrenci başarısında hiç şüphe yok ki, velilerin çocukları ile ilgilenmeleri, çocukların etkinliklerine katılmaları etkilidir.

Alan yazını incelendiğinde, normal gelişim gösteren çocukların ve özel gereksinimli çocukların kaynaştırma ve bütünleştirme sınıflarında bir arada olmalarını ve arkadaşlarını oldukları gibi kabul etmelerini etkileyen, öğretmenlerin normal gelişim gösteren çocuklar ve özel gereksinimli çocuklar arasındaki bağı güçlendirmesine yardım eden ve bu çocukların ailelerini de bilinçlendiren çok az program olduğu görülmektedir (Favazza, Ostrosky ve Mouzourou, 2016; Lewis ve Doorlag, 2011; Karweit, 1989; Searcy, 1996; Veziroğlu ve Gönen, 2012).

Okul –Veli işbirliği konusunda tutarlı, dengeli, sağlıklı, karşılıklı anlayışa dayalı ve hepsinden önemlisi de süreklilik arz eden ilişkiler kurabilmek, eğitimin önündeki en büyük engelleri kaldırabilmek anlamı taşıyan çok önemli bir aşamadır. Okulların etkililik göstergelerinden biri, kontrol edebildiği çevrenin genişliğidir. Verilen eğitim yalnızca okulun kendi öğrencilerini değil olabildiğince uzak çevresini de eğitmelidir. (Başar 1999; 141-142).

Öğretmenler, ailelerle kurdukları iletişimde, farklı ailelerde farklı kültürel özellikleri görebileceğini, ailelerdeki eğitim ve sosyal seviyelerdeki farklılığın normal bir sonuç olduğunun farkında olmalı ve her ailenin kendine özgü farklılıkları olduğu gibi, her ailenin kendine özgü güçlü yanlarının olduğu da unutulmamalıdır. Önemli olan ailelerle iletişim kurmak değil, bu iletişim sonucunda öğrencilerin performanslarını ve okul başarılarını artırıcı bir etki yaratabilmektir (Broussard, 2003: 215).).Bu nedenle hedef kitlemiz okul öncesinde çocukları olan ebeveynler olarak belirlenmiştir.

Veliler ve öğretmenler aralarında karşılıklı oluşturdukları olumlu iletişimlerini sayesinde çocukları daha iyi tanıyıp, çocukların ihtiyaçlarının farkına varıp onların gereksinimleriyle daha yakından ilgilenebilirler ve öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkılar sağlayabilirler. Öğretmen-aile arasındaki iletişimin çok iyi olması, öğrencilerin okul başarısını artıracığı gibi okulda meydana gelebilecek disiplin sorunlarının da önüne geçebilir (Aslanargun, 2007: 125).

Özel gereksinimli çocukların sınıf ortamında arkadaş ilişkilerinin desteklenmesi ve sosyal kabullerinin sağlanması için sınıflarındaki diğer öğrencilerin ve ailelerinin özel

gereksinimli çocukların özel durumları ile ilgili bilgilendirilmeleri de önemli bir başka unsurdur. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimi sürecine hazırlanmaları, eğitimlerinin her bir aşamasında uygun geçiş programlarının yapılması, sınıftaki tüm öğrencilerin ailelerinin işbirliği yapmaları da diğer önemli unsurlardır. Ayrıca sınıf içi fiziksel düzenlemeler ve destekleyici özel eğitim hizmetleri sunulması da diğer unsurlar arasında sayılabilir (Kargın, 2004: 16; Sucuoğlu, 2006; Batu, 2011).

Çocuklar arasındaki farklılıkları değil de benzerlikleri açığa çıkarmak ve önemini vurgulamak ise öğretmenlerin elindedir.

Tüm bu gerekçelerle bu araştırmaya gereksinim duyulmuştur. Bu araştırma bütünleştirmeye ilgili olan projemizin veli ayağıyla ilgili yapılacak olan çalışmalara destek olacak ve bütünleştirme eğitimi güçlendirip etkili olmasını sağlayacak, Anne Marie Richardson-Gibbs ve M. Diane Klein'in yazdığı Doç. Dr. Hatice Bakkaloğlu ve Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu'nun çeviri editörlüğünü yaptığı "Okul Öncesinde Bütünleştirmeyi Hayata Geçirme" adlı kitap rehber niteliğindedir.

Ailelerin daha bilinçli olmaları ve bu gelişimini desteklemek için "Ana-Baba Okulu" kapsamında aile eğitimi programı uygulanmıştır.

Bu araştırma, okul öncesi dönemde, farklı gelişen çocukların sınıfla bütünleştirilmesinde ailelerin bakış açılarındaki değişimlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda "Araştırmaya dahil edilen deney grubundaki 50 velinin, 10 maddelik veli görüşlerine ilişkin ön test ve son test puanları arasında, yapılan aile eğitimleri ve uygulamaları sonunda anlamlı farklılık var mıdır?" sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Bu doğrultuda yapılan aile eğitim çalışmaları sonucunda, alana şu faydaları sağlayacağı düşünülmektedir:

- Araştırmaya katılan tüm velilerde farkındalık oluşturulması,
- Veliler tarafından özel gereksinimli çocukların ve ailelerinin sosyal kabullerinin artmasını sağlayacak çalışmalara yön verecektir,
- Bütünleştirme sınıflarında öğretmen-çocuk-aile üçgeninin ilişkilerinde yapılandırıcı bir bağ kurulmasında önemli veriler sağlayacaktır.
- Alan yazında ilgili alanda çok fazla sayıda çalışma yer almasına karşın Türkiye'de bu konudaki çalışmaların sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışmanın bu anlamda da alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Türkiye'de özel eğitime ihtiyacı olan çocukların okul öncesi dönemde bütünleştirme yoluyla eğitim ortamında bütün ailelerin sosyal kabulünün artırılması için hazırlanmış herhangi bir eğitim programının olmaması, bu araştırmayla birlikte oluşturulacak orijinal, özgün ve önemli bir program oluşturulmasına rehber olacaktır,
- Türkiye'de böyle bir araştırmanın MEB kazanımlarıyla eş güdümlü olarak öğrenme süreçlerine dahil edilmesi; okul öncesi dönemde bütünleştirme eğitimine dahil edilen çocukların, ailelerin ve öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklara karşı tutum ve sosyal kabulünün artması için yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

Bu araştırma ve inceleme 2018-2020 eğitim-öğretim yılı, Mersin Yenişehir Cumhuriyet Anaokulu, 1,5 yıllık uygulama süreci ve örneklem grubu 50 kişi ile sınırlı olup , aile eğitimleri, geziler, materyal geliştirme ve sergi çalışmalarıyla ailelerin bütünleştirmeye bakış açılarının incelenmesi süreci desteklenmiştir.

Araştırma Modeli

Eğitim alanında yapılan araştırmaların önemi gün geçtikçe artmakta; bilimsel yönden güçlü, uygulamaya dönük, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı çalışmaların sayısının artırılması hedeflenmektedir (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016). Eylem araştırması ile ilgili yapılan açıklamalar incelendiğinde, bu araştırma türünün amacının “sınıf, program ya da tüm okuldaki mevcut durumun değişimi ya da gelişimini sağlamak” olduğu konusunda birleşilmektedir (Kuzu, 2009). Tezcan, Ada ve Baysal’a (2016)’a göre eylem araştırmasının özellikleri şunlardır:

- İnsanların bakış açısına dayanarak gelecekteki sistemlerin insanın yararına olması gerekliliğine vurgu yapar.
- Değişime rehber uygulamalarla bilgi üretir.
- Hem eylem hem de değerlendirme anlamına gelir.
- Eylem araştırmacısı ve süreçte yer alanlar arasındaki işbirliği ile gerçekleşir.
- Var olan bir gerçekliği değiştirebilir ya da yeni bir sistem geliştirebilir.
- Araştırmacı soruna müdahale eder.
- Eylem araştırmalarında bilgi kullanılabilir, test edilebilir ve değiştirebilir.

Araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocukların ve akranlarının bütünleştirme eğitimi uygulamalarından ve eğitimlerinden etkin biçimde yararlanabilmesi için, çocukların ve öğretmenlerin; bütünleştirme eğitimi uygulaması sürecinde çevresel faktörlerden olan öğrenci velilerinden kaynaklı sorunların çözümlenmesinde okul ortamında yürütülecek aile eğitim uygulamalarının önemini vurgulamak ve okul öncesi dönemde, farklı gelişen çocukların sınıfla bütünleştirilmesinde ailelerin bakış açılarındaki değişimleri incelemektir. Bu amaçla çalışmamız eylem araştırması olarak yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2018-2020 eğitim öğretim yılında, Mersin il Merkezi Yenişehir ilçesinde bulunan bir Anaokulu’ndan; okul öncesi müfredatını ve programını bütünleştirme eğitimi ve aile eğitimi konusunda desteklemek amacıyla Erasmus+ KA1 kapsamında; 50 aile üzerinde çalışılmıştır.

Veri Toplama

Son yıllarda eğitim alanında sıklıkla kullanılan bilimsel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması, hem akademisyenler hem de öğretmen araştırmacılar tarafından, eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılan bir yaklaşım olarak görülmektedir (Kuzu, 2009). Veri toplamaya başlamadan önce bir takım plan ve ön hazırlıkların yapılması, araştırmanın sağlıklı yürüyebilmesi için çok önemlidir (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016). Bu amaçla uygulama sürecinden önce, okul idaresi araştırma ile ilgili bilgilendirilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacı, süreçte öğretmen olarak yer almıştır. Velilerin bütünleştirme ile ilgili görüşlerinin alınabilmesi için, bütünleştirme eğitimine devam eden çocukların ailelerinin bütünleştirme eğitimiyle ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla öğretmenler tarafından geliştirilen 10 sorudan oluşan bir form kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesi, süreçte o ana

dek toplanan tüm verilerin bir araya getirilerek özetlenmesi; verilerin yorumlanması ise bu özetten yola çıkılarak bir sonraki adımın ne olması gerektiğinin ortaya konması olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016). Eğitim- öğretim yılının başında velilere ön test ve 8 ay sonra da son test yapılmıştır. Ön test ve son testte kullanılan sorular değiştirilmemiştir. Ön testin uygulandığı veli grubu ile son testin uygulandığı veli grubu aynıdır. Konuyla ilgili aile eğitimleri ve uygulamaları sonucunda, velilerdeki davranış ve beklentilerindeki değişimler karşılaştırılarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

İşlem

Yapılan literatür taramasında eylem araştırması sürecine ilişkin birçok ifade yer almaktadır. Ancak alanyazında karşılaşılan bu yaklaşımların ortak noktası olarak, eylem araştırmasının eylemi planlama, planı eyleme geçirme, veri toplama ve çözümlene ile yansıtma süreci şeklinde gerçekleşen döngüsel bir uygulama biçimi olduğu sonucuna ulaşılabilir (Kuzu,2009). Eylem planında yapılacaklar, bunların süreleri ve zamanı açıkça belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmamızda Erasmus+ KA1 projesi kapsamında uygulamalar planlanarak, 1,5 yıl boyunca çalışmalar eylem planı çerçevesinde yürütmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesi, süreçte o ana dek toplanan tüm verilerin bir araya getirilerek özetlenmesi; verilerin yorumlanması ise bu özetten yola çıkılarak bir sonraki adımın ne olması gerektiğinin ortaya konması olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016). Çalışma öncesi ve sonrası ön test ve son test yapılarak veriler toplanmış, velilerdeki görüş, düşünce ve davranış değişiklikleri bu test sonucunda analiz edilmiş ve genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Öğretmenlerin hipotezlerini test etmek için kullandığı yöntemler güvenilir olmalı ve sınıfa uygun olarak seçilmelidir (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016). Katılımcı grup okul öncesi çocuklarının aileleri olduğu için yapılan ön test ve son test Okul Öncesi Eğitimi veli Programlarına ve aile eğitim çalışmalarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu maddeler, bütünleştirme eğitimi kapsamında veli görüşlerinin alınabilmesine olanak sağlayabilecek şekilde seçildi.

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde araştırma amacı ve alt problemlerine yönelik olarak elde edilen bulgulara ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmaya 50 veli katılmıştır. Dolayısıyla çalışmaya katılan veli sayısı aynı zamanda yüzdeleri oranlarını göstermektedir. Ön testten sonra velilere 8 ay boyunca okul tarafından ve alanlarında uzman profesyonel akademisyenler ve eğitimciler tarafından ayda en az 1 kez aile eğitimi sunumları yapılmış, “Ana-Baba Okulu” çalışması kapsamında “AÇEV” işbirliğiyle babalara haftada 3 kez devam zorunluluğu olan “Baba Okulu” yapılmış, sınıflarda kurulan atölyelerde etkinlikler yapılmış ve programın sonunda ise farklı oyuncak tasarım atölyeleri düzenlenmiştir. Bu program kapsamında 55 oyun, 130 günlük plan, 30 materyal geliştirilmiş ve 20 değerlendirme toplantısı yapılmıştır.

Araştırmaya katılan velilere “Çocuğumun sınıfında, farklı dil ve kültürlerde çocukların bulunması, çocuğumun gelişimi açısından faydalıdır” maddesi kullanılmış ve elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çocuğumun Sınıfında, Farklı Dil ve Kültürlerde Çocukların Bulunması, Çocuğumun Gelişimi Açısından Faydalıdır Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Çocuğumun sınıfında, farklı dil ve kültürlerde çocukların bulunması, çocuğumun gelişimi açısından faydalıdır	Tamamen Katılıyorum	32	16	60	30
	Katılıyorum	34	17	34	17
	Kararsızım	12	6	4	2
	Katılmıyorum	16	8	0	0
	Hiç Katılmıyorum	6	3	2	1

Tablo 1 incelendiğinde, gönüllü 50 veliye “Çocuğumun sınıfında, farklı dil ve kültürlerde çocukların bulunması, çocuğumun gelişimi açısından faydalıdır” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 16 kişi, yüzde 32’si “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 30 kişiye yüzde 60’a yükseldiği, ön testte 17 kişi, yüzde 34’ü “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının değişmediği, ön testte 6 kişi, yüzde 12’si “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının 2 kişiye, yüzde 4’e düştüğü, ön testte 8 kişi, yüzde 16’sı “Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının sıfıra düştüğü, ön-testte 3 kişi, yüzde 6’sı “Hiç Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının 1 kişiye, yüzde 2’ye düştüğü tespit edilmiştir.

Tablo2. “Özel gereksinimi olan çocuklara farklı ortamlarda eğitim verilmelidir” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Özel gereksinimi olan çocuklara farklı ortamlarda eğitim verilmelidir	Tamamen Katılıyorum	22	11	20	10
	Katılıyorum	22	11	26	13
	Kararsızım	28	14	4	2
	Katılmıyorum	24	12	34	17
	Hiç Katılmıyorum	4	2	16	8

Tablo 2 incelendiğinde, gönüllü 50 veliye “Özel gereksinimi olan çocuklara farklı ortamlarda eğitim verilmelidir” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 11 kişi, yüzde 22’si “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 10 kişiye yüzde 10’a yükseldiği, ön testte 11 kişi, yüzde 22’si “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 13 kişiye yüzde 26’ya yükseldiği, ön testte 14 kişi, yüzde 28’i “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının 2 kişiye, yüzde 4’e düştüğü, ön testte 12 kişi, yüzde 24’ü “Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının 17 kişiye yüzde 34’e yükseldiği, ön-testte 2 kişi, yüzde 4’ü “Hiç Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının 8 kişiye, yüzde 16’ya yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. “Her çocuk, ayırım yapılmaksızın uygun koşullar hazırlanarak kendi yaşlıları ile birlikte eğitim alma hakkına sahiptir.” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Her çocuk, ayırım yapılmaksızın uygun koşullar hazırlanarak kendi yaşlıları ile birlikte eğitim alma hakkına sahiptir.	Tamamen Katılıyorum	62	31	90	45
	Katılıyorum	32	16	8	4
	Kararsızım	6	3	2	1
	Katılmıyorum	0	0	0	0
	Hiç Katılmıyorum	0	0	0	0

Tablo 3 incelendiğinde, gönüllü 50 veliye “Her çocuk, ayırım yapılmaksızın uygun koşullar hazırlanarak kendi yaşlıları ile birlikte eğitim alma hakkına sahiptir.” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak, ön-testte 1 kişi, yüzde 62’si “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 45 kişiye yüzde 90’a yükseldiği, ön testte 16 kişi, yüzde 32’si “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 4 kişiye yüzde 4’e düştüğü, ön testte 3 kişi, yüzde 6’sı “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının 1 kişiye, yüzde 2’ye düştüğü, Katılmıyorum ve Hiç Katılmıyorum seçeneklerinde hiç bir değişim olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. “Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar okul saatleri dışında ayrıca destek eğitim almalıdırlar.” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar okul saatleri dışında ayrıca destek eğitim almalıdırlar.	Tamamen Katılıyorum	46	23	64	32
	Katılıyorum	32	16	32	16
	Kararsızım	18	9	2	1
	Katılmıyorum	4	2	0	0
	Hiç Katılmıyorum	0	0	2	1

Tablo 4 incelendiğinde, velilere “Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar okul saatleri dışında ayrıca destek eğitim almalıdırlar.” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 23 kişi, yüzde 46’sı “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 32 kişiye yüzde 64’e yükseldiği, ön testte 16 kişi, yüzde 32’si “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 16 kişiye yüzde 32’ye yükseldiği, ön testte 9 kişi, yüzde 18’i “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının 1 kişiye, yüzde 2’ye düştüğü, ön testte 2 kişi, yüzde 4’ü “Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının sıfıra düştüğü, ön-testte hiç bir veli “Hiç Katılmıyorum” ‘u işaretlemezken, son testte bu sayının 1 kişiye, yüzde 2’ye yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 5. “Çocuk oyun parkları özel gereksinimli çocuklar düşünülerek tasarlanmalı ve akranlarıyla bir arada olmaları sağlanmalıdır.” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Çocuk oyun parkları özel gereksinimli çocuklar düşünülerek tasarlanmalı ve akranlarıyla bir arada olmaları sağlanmalıdır.	Tamamen Katılıyorum	56	28	86	43
	Katılıyorum	40	20	12	6
	Kararsızım	2	1	2	1
	Katılmıyorum	2	1	0	0
	Hiç Katılmıyorum	0	0	0	0

Tablo 5 incelendiğinde, velilere “Çocuk oyun parkları özel gereksinimli çocuklar düşünülerek tasarlanmalı ve akranlarıyla bir arada olmaları sağlanmalıdır.” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 28 kişi, yüzde 56’sı “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 43 kişiye yüzde 86’ya yükseldiği, ön testte 20 kişi, yüzde 40’ı “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 6 kişiye yüzde 12’ye düştüğü, ön testte 1 kişi, yüzde 2’si “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının değişmediği, ön testte 2 kişi, yüzde 2’si “Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının sıfıra düştüğü, ön-testte ve son testte “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini kimsenin işaretlemediği tespit edilmiştir.

Tablo 6. “Okulların ve sınıfların fiziki yapıları her çocuğun farklılığı gözetilerek inşa edilmelidir.” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Okulların ve sınıfların fiziki yapıları her çocuğun farklılığı gözetilerek inşa edilmelidir.	Tamamen Katılıyorum	42	21	66	33
	Katılıyorum	32	16	26	13
	Kararsızım	18	9	2	1
	Katılmıyorum	8	4	4	2
	Hiç Katılmıyorum	0	0	2	1

Tablo 6 incelendiğinde, velilere “Okulların ve sınıfların fiziki yapıları her çocuğun farklılığı gözetilerek inşa edilmelidir” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 21 kişi, yüzde 42’si “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 33 kişiye yüzde 66’ya yükseldiği, ön testte 16 kişi, yüzde 32’si “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 13 kişiye yüzde 26’ya düştüğü, ön testte 9 kişi, yüzde 18’i “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının 1 kişiye, yüzde 2’e düştüğü, ön testte 4 kişi, yüzde 8’i “Katılmıyorum” seçerken, son testte bu sayının 2 kişiye yüzde 4’e düştüğü, ön-testte velilerin hiç biri “Hiç Katılmıyorum” seçmezken, son testte bu sayının 1 kişiye, yüzde 2’ye yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 7. “Çocuklar kendi zihinsel gelişim özelliklerine göre kategorize edilerek ayrılmalı ve buna göre eğitim verilmelidir.” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Çocuklar kendi zihinsel gelişim özelliklerine göre kategorize edilerek ayrılmalı ve buna göre eğitim verilmelidir.	Tamamen Katılıyorum	10	5	18	9
	Katılıyorum	30	15	10	5
	Kararsızım	30	15	4	2
	Katılmıyorum	20	10	38	19
	Hiç Katılmıyorum	10	5	30	15

Tablo 7 incelendiğinde, velilere “Çocuklar kendi zihinsel gelişim özelliklerine göre kategorize edilerek ayrılmalı ve buna göre eğitim verilmelidir.” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 5 kişi, yüzde 10’u “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 9 kişiye yüzde 18’e yükseldiği, ön testte 15 kişi, yüzde 30’u “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 5 kişiye yüzde 10’a düştüğü, ön testte 15 kişi, yüzde 30’u “Kararsızım” seçerken, son testte bu sayının 2 kişiye, yüzde 4’e düştüğü,

ön testte 10 kişi, yüzde 20'si "Katılmıyorum" seçerken, son testte bu sayının 19 kişiye yüzde 38'e yükseldiği, ön-testte 5 kişi, yüzde 10'u "Hiç Katılmıyorum" seçerken, son testte bu sayının 15 kişiye, yüzde 30'a yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 8. "Zihinsel engelli çocukların sokağa çıkarılması, diğer çocuklara zarar verebilmeleri açısından sakıncalıdır." Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Zihinsel engelli çocukların sokağa çıkarılması, diğer çocuklara zarar verebilmeleri açısından sakıncalıdır.	Tamamen Katılıyorum	4	2	2	1
	Katılıyorum	2	1	0	0
	Kararsızım	10	5	6	3
	Katılmıyorum	44	22	44	22
	Hiç Katılmıyorum	40	20	48	24

Tablo 8 incelendiğinde, velilere "Zihinsel engelli çocukların sokağa çıkarılması, diğer çocuklara zarar verebilmeleri açısından sakıncalıdır." maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 2 kişi, yüzde 4'ü "Tamamen Katılıyorum" seçerken, son testte bu sayının 1 kişiye yüzde 2'ye düştüğü, ön testte 1 kişi, yüzde 2'si "Katılıyorum" seçerken, son testte hiç kimsenin işaretleme yapmadığı, ön testte 5 kişi, yüzde 10'u "Kararsızım" seçerken, son testte bu sayının 3 kişiye, yüzde 6'ya düştüğü, ön testte 22 kişi, yüzde 44'ü "Katılmıyorum" seçerken, son testte bu sayının değişmediği, ön-testte 20 kişi, yüzde 40'ı "Hiç Katılmıyorum" seçerken, son testte bu sayının 24 kişiye, yüzde 48'e yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 9. "Zihinsel engelli çocuklarla aynı ortamda bulunması çocuğumun psikolojisini olumsuz etkiler." Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Zihinsel engelli çocuklarla aynı ortamda bulunması çocuğumun psikolojisini olumsuz etkiler.	Tamamen Katılıyorum	2	1	2	1
	Katılıyorum	8	4	8	4
	Kararsızım	36	18	8	4
	Katılmıyorum	34	17	34	17
	Hiç Katılmıyorum	20	10	48	24

Tablo 9 incelendiğinde, velilere "Zihinsel engelli çocuklarla aynı ortamda bulunması çocuğumun psikolojisini olumsuz etkiler." maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 1 kişi, yüzde 2'si "Tamamen Katılıyorum" seçerken, son testte bu sayının değişmediği, ön testte 4 kişi, yüzde 8'i "Katılıyorum" seçerken, son testte bu sayının değişmediği, ön testte 18 kişi, yüzde 36'sı "Kararsızım" seçerken, son testte bu sayının 4 kişiye, yüzde 8'e düştüğü, ön testte 17 kişi, yüzde 34'ü "Katılmıyorum" seçerken, son testte bu sayının değişmediği, ön-testte 10 kişi, yüzde 20'si "Hiç Katılmıyorum" seçerken, son testte bu sayının 24 kişiye, yüzde 48'e yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 10. “Bedensel engeli olan bir çocukla aynı ortamda olması ve ona yardımcı olması, çocuğumun yardımlaşma kültürünü geliştirir.” Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorun Türü	Seçenekler	%	Ön Test	%	Son Test
Bedensel engeli olan bir çocukla aynı ortamda olması ve ona yardımcı olması, çocuğumun yardımlaşma kültürünü geliştirir.	Tamamen Katılıyorum	64	32	84	42
	Katılıyorum	30	15	14	8
	Kararsızım	6	3	0	0
	Katılmıyorum	0	0	0	0
	Hiç Katılmıyorum	0	0	0	0

Tablo 10 incelendiğinde, velilere “Bedensel engeli olan bir çocukla aynı ortamda olması ve ona yardımcı olması, çocuğumun yardımlaşma kültürünü geliştirir.” maddesi hakkında likert tipi ölçek uygulanarak ön-testte 32 kişi, yüzde 64’ü “Tamamen Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 41 kişiye yüzde 82’ye yükseldiği, ön testte 15 kişi, yüzde 30’u “Katılıyorum” seçerken, son testte bu sayının 8 kişiye yüzde 16’ya düştüğü, ön testte 3 kişi, yüzde 6’sı “Kararsızım” seçerken, son testte hiç bir velinin işaretleme yapmadığı, Katılmıyorum ve Hiç Katılmıyorum seçeneğinin hiç işaretlenmediği tespit edilmiştir.

Sonuç

Eylem araştırmasının son aşaması olandeğerlendirme aşamasında ise, eylemin yarattığı etkiler incelenmektedir (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016).

Okul öncesi dönemde aile katılımı, okul ve ev arasındaki devamlılığı destekleyerek kazanılan bilgi, beceri ve tutumların kalıcılığını sağladığı görülmüştür (Baldık, 2005; Ömeroğlu, 1999). Okul öncesi dönem normal gelişim gösteren çocukların kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına dahil edilmesi ve ailelerin de çocuklarını desteklemesi çocukların, sosyal gelişimi açısından büyük bir kazanım olarak görülmektedir. Bu da, çocukların sınıf içinde akranlarıyla olan benzerliklerine odaklanmalarını ve farklılıkları kabul etmelerini sağlamaktadır (Braunstein, 2013; Favazza, Ostrosky ve Mouzourou, 2016).

Yapılan incelemeden elde edilen bulgular doğrultusunda, okul öncesi dönemde, farklı gelişen çocukların sınıfla bütünleştirilmesinde ailelerin bakış açılarındaki değişimlerin incelenmesinde aile eğitimleri sonucunda veli bakış açılarındaki çoğunlukla olumlu bir yönde değişiklik olduğu sayısal verilerle tespit edilmiştir.

Öneriler:

1. Bütünleştirme eğitimi alan çocuk ve ailelerin sosyal açıdan görebilmeleri için “Aile Eğitimi”, “İletişim ve Empati” gibi programlar zorunlu olup yaygınlaştırılmalı. Özel sebeplerden eğitime katılamayan veliler için evde eğitim modeli uygulanmalıdır.
2. Veli eğitimleri, her çocuğun özel gereksinimi ve ilgilerini destekleyip geliştirecek materyal tasarımı, oyun geliştirmeyi ve ortam düzenlemeyi kapsamalıdır.
3. Aile Eğitimlerinin uygulandığı velilerin, özel gereksinimli çocukları olan ailelerine karşı olan tutumlarında ne gibi değişiklikler olduğu incelenebilir.
4. Aile eğitimine katılan velilerle, boylamsal çalışmalar yapılarak çocukları ilköğretime devam ederken de incelenebilir.
5. Aldıkları eğitimler sonucunda, velilerin davranışlarındaki değişimlerinin günlük yaşam içerisindeki davranışlarına yansımalarını inceleyen gözleme dayalı farklı çalışmalar yapılabilir.

6. Bu araştırma ve uygulama farklı bölge ve okullarda da yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
7. Ailelerin desteği ve görüşleri de alınarak bütünleştirme eğitiminin değerlendirilmesine yönelik yeni ve farklı değerlendirme sistemi geliştirilebilir.
8. Okul müfredatına çocukların haftada bir gününü aileleriyle birlikte gelişimsel eğitim desteğiyle geçirmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekiyor.
9. Okul öncesi öğretmenleri ailelere verilecek eğitimler konusunda, ciddi bir eğitime tabi tutarak, veli ile iletişim becerileri hakkında uzmanlaşmalıdırlar. Bu öğretmen eğitimleri zorunlu hale getirilmeli ve belirli sürelerle yenilenmelidir. Hizmet-içi veya atölye çalışması gibi faaliyetler yapılabilir.
10. Aile eğitimleri standart olmamalı her yöreye, her kültüre ve yaşayış tarzına uygun aile eğitimleri geliştirilmeli, atölye çalışmaları ve aile katımları artırılmalıdır. Bu konuyla ilgili her bölgenin hatta her okulun çevresine özgü aile eğitim programını hazırlayabilir; böylece kalıcılık ve genellenebilirlik artırılabilir.
11. Aile eğitimlerinin temel ilkelerini belirlemek üzere, farklı gruplardan aileler de davet edilerek bölgesel, yöresel kongre ve çalıştay düzenlenebilir.
12. MEB Okul öncesi eğitim programına, Türk Milli Eğitim Sistemi ve Okul öncesi Eğitimin temel ilkelerine bağlı kalınarak, aile ile işbirliği, aile kavramı, ailenin etkililiği ile ilgili diğer gelişim alanlarına yönelik kazanım ve göstergeler eklenebilir.
13. Aile eğitim programlarına yönelik görsel, işitsel ve yazılı materyal üreten kurum, şirketler ile paylaşılarak velilere uygun televizyon, bilgisayar programları, cd'ler ve kitapların üretilerek yaygınlaştırılması sağlanabilir.
14. Ailenin geliştirilmesine ve farkındalık oluşturulmasına yönelik kamu spotları hazırlanabilir.

Kaynaklar

- Acarlar, F. (2016). Kaynaştırma modeli ve özel gereksinimli çocukların özellikleri. Ed. Bülbin Sucuoğlu, Hatice Bakkaloğlu. Okul Öncesinde Kaynaştırma Ne, Ne Zaman, Nerede, Neden, Nasıl, Kim? 21-76. 2. Baskı. Ankara: Kök.
- Allen, K. E., Cowdery, G. E., Paasche, C. L., Langford, R., Nolan, K. & Cipparrone, B. (2015). Inclusion in early childhood programs: children with exceptionalities. New Zealand: Nelson College.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-Aile İşbirliği ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışması. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (18); 119-135.
- Başar, H. (1999). Sınıf Yönetimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Batu, S., & Kırcaali-İftar, G. (2011). *Kaynaştırma*. 6th edition. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Biyikli, L. (1989). Özürlü Çocuk, Toplum ve Aile. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22(2).
- Block, M. E. & Obrusnikova, I. (2010). What is inclusion? In Martin E. Block Eds. *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education*, p.15-29. USA, Maryland: Paul H. Brookes Publishing
- Braunstein, V. L., Peniston, N., Perelman, A., & Cassano, M. C. (2013). The inclusion of fathers in investigations of autistic spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7(7), 858-865. doi:10.1016/j.rasd.2013.03.005
- Broussard, C. A. (2003). Facilitating Home-School Partnerships For Multiethnic Families:

School Social Workers Collaborating For Success. *Children & Schools*, 25 (4); 211-222.

- Campbell, J., Gilmore, L., & Cuskelly, M. (2003). Changing student teachers' attitudes towards disability and inclusion. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 28(4), 369-379. doi:10.1080/13668250310001616407
- Çelenk, S. (2013). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2 (2); 28-34.
- Frederickson, N., Dunsmuir, S., Lang, J., & Monsen, J. J. (2004). Mainstream special school inclusion partnerships: pupil, parent and teacher perspectives. *International Journal of Inclusive Education*, 8(1), 37-57. doi:10.1080/1360311032000159456
- Hayward, A. (2006). *Making Inclusion Happen: A Practical Guide*. Paul Chapman Publishing: London.
- Kağıtçıbaşı Ç. Sunar, D., & Bekman, S. (2001). Long-term effects of early intervention: Turkish low income mothers and children. *Applied Development Psychology*, 22, 333-361.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Karweit, N. (1989). The Effects of a Story-Reading Program on the Vocabulary and Story Comprehension Skills of Disadvantaged Prekindergarten and Kindergarten Students. *Early Education & Development*, 1(2), 105-114. doi:10.1207/s15566935eed0102_2
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425-433.
- Lewis, B., R. & Doorlag, D., H. (2011). "Teaching students with special needs in general classrooms (8th ed.)," PEARSON.
- Ömeroğlu, E. ve Can Y. M. (2005). okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 6(62), 29-34
- Podvey, M. C., Hinojosa, J., & Koenig, K. P. (2011). Reconsidering Insider Status for Families During the Transition From Early Intervention to Preschool Special Education. *The Journal of Special Education*, 46(4), 211-222. doi:10.1177/0022466911407074
- Recchia, S. L. & Lee, Y. J. (2013). *Inclusion in the early childhood classroom, what makes a difference?* New York and London: Teachers College.
- Searcy, S. (1996). Friendship Interventions for the Integration of Children and Youth with Learning and Behavior Problems. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 40(3), 131-134. doi:10.1080/1045988x.1996.9944666
- Seçer, S., Çeliköz, N., & Yaşa, S. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Annelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 414-428.
- Sucuoğlu, B., & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 041-057. doi:10.1501/ozlegt_00000000086
- Tezcan, A., Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2016). Eğitim alanında eylem araştırmaları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 232, 133 -148.
- Veziroğlu, M., & Gönen, M., (2012). Resimli çocuk kitaplarının M.E.B. okul öncesi eğitim

programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 163, 226-238.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seękin.